

DRIE BRAINSTORMTECHNIEKEN OM TE DIVERGEREN

Het meest bekende deel van brainstormen is het out-of-the-box denken, weg van gebaande paden zoekend naar nieuwe mogelijkheden: het zogenaamde divergeren. In dit artikel lees je over drie technieken om het divergeren te versterken. Deze technieken richten zich op het doorbreken van denkpatronen. Als je denkpatronen doorbreekt, komen er andere invalshoeken om een vraagstuk op te lossen. Dat leidt tot nieuwe ideeën en tot meer plezier.

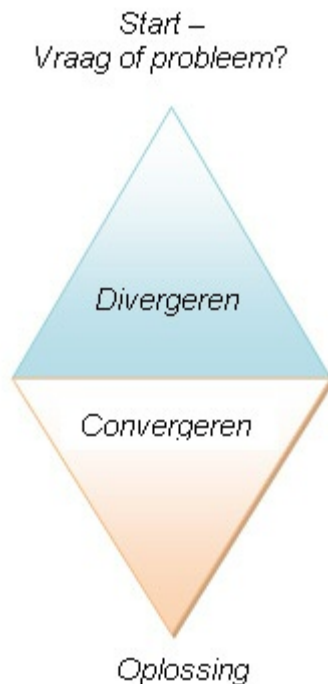
- ▶ **Auteur:** Annet Goltstein
- ▶ **Trefwoorden:** creatief, idee generatie, creativiteit, brainstormen, divergeren
- ▶ **Publicatiedatum:** 16-06-2008

We zijn voor het allergrootste deel van de tijd ingesteld op patronen en routines. Op die manier kunnen we onze maatschappij goed organiseren. Die vaste patronen van verkeersregels, kloktijden en communicatie houden het sociale leven in gang. Om nieuwe ideeën te verkrijgen kan het handig zijn om denkkattitudes en standaard denkprocessen op te sporen en te doorbreken.

Door nieuwe verbindingen te maken komen we tot andere oplossingen en denkrichtingen. We doorbreken de patronen en dat kan tot schepping, vernieuwing en innovatie leiden. Het maken van nieuwe verbindingen in onze hersenen gaat meestal niet vanzelf. Dat kost moeite, soms zelfs veel moeite. Creatieve denktechnieken kunnen daarbij helpen. Je gaat de hersenen bewust manipuleren, je doorbreekt patronen en maakt als het ware nieuwe verbindingen. Dat is zeer zinvol toe te passen in een brainstormsituatie.

Divergeren en convergeren

Een volledige brainstorm bestaat uit twee hoofdonderdelen. Het eerste deel van brainstormen is het zoeken naar alle mogelijke oplossingen: het divergeren. Het tweede deel van de brainstorm is het kiezen en selecteren van de beste ideeën: het convergeren. Het eindresultaat is één of meer goede en uitgewerkte ideeën.

Bij het divergeren richt je je op het genereren van zoveel mogelijk ideeën. In deze fase lopen de denkrichtingen uit elkaar. Je zet hiervoor creatieve denktechnieken in om het brein uit het patroon te halen, de gedachten om te leiden en nieuwe invalshoeken te creëren. Per brainstorm kan je twee of drie verschillende technieken achter elkaar gebruiken. Bij voorkeur eerst gemakkelijke denktechnieken – die dicht bij het rationele denken liggen – en daarna de technieken die daar verder van verwijderd zijn. De drie

hieronder beschreven laagdrempelige creatieve denktechnieken kun je los toepassen maar ook achtereenvolgens gebruiken in een brainstorm.

Een belangrijke voorwaarde om de ideeënstroom te optimaliseren is dat de ideeën in deze fase niet beoordeeld worden. Uitspraken als “ja, maar ...”, “dat is te duur ...”, “dat hebben we al eens geprobeerd ...” en dergelijke zijn funest. Deze werken remmend op het genereren van ideeën. Pas bij het convergeren worden de ideeën beoordeeld.

Creatieve denktechniek 1: Vooronderstellingen uitschakelen

Vooronderstellingen maken deel uit van ons dagelijks denken. Wanneer je een pak koffie koopt dan verwacht je daarin koffie aan te treffen. De meeste vooronderstellingen zijn zo vanzelfsprekend dat we er ons niet meer van bewust zijn. Wanneer we creatiever willen denken dan proberen we die vooronderstellingen bewust op te sporen en uit te schakelen. Want dan kun je het denkpatroon doorbreken en naar nieuwe wegen zoeken.

Hoe werkt het?

Nadat je je probleem geformuleerd hebt, begin je met een eerste serie van oplossingen op te schrijven. Als je er tien of twintig bedacht hebt, zoek je welke gezamenlijke kenmerken die eerste oplossingen hebben. Zit er onbewust een gemeenschappelijk uitgangspunt achter? Gaan ze uit van een zelfde manier van probleembenadering? Worden ze ingegeven door de zelfde soort oplossingsrichting?

Als je dergelijke gemeenschappelijke kenmerken vindt, dan zijn dat de vooronderstellingen die je onbewust hanteert. Voorbeelden van vooronderstellingen kunnen zijn:

- “De oplossing moet goedkoop zijn”;
- “De oplossing moet snel te realiseren zijn”;
- “De oplossing moet lijken op die van concurrent”.

Van de vooronderstellingen ga je één voor één na wat er gebeurt en welke oplossingen mogelijk worden wanneer je ze omdraait of uitschakelt. Je stelt dan bijvoorbeeld de vragen:

- “Welke oplossing bedenken we als het niet goedkoop moet zijn?”
- “Welke oplossing bedenken we als het heel lang mag duren?”.

Voor wie?

Dit is een relatief laagdrempelige methode omdat hij, meer dan andere technieken, voortborduurde op het rationele denkvermogen. Dat gaat veel mensen gemakkelijk af. De methode is minder geschikt voor onderwerpen die erg persoonlijk of emotioneel van aard zijn.

Creatieve denktechniek 2: Deviators

Deviators zijn stimulansen die je aansporen je denkpatroon te veranderen, ze zorgen ervoor dat je de vraagstelling direct anders benadert (De Vos, 2006). Door de vraag anders te stellen krijg je andere en meer oplossingen. Deze nieuwe oplossingen kun je vaak omdraaien en zo krijg je inspiratie voor oplossingen die goed passen bij je beginvraag.

Voorbeelden van deviators zijn:

- Maak de opdracht extreem moeilijk.
- Maak de opdracht gemakkelijker, ontzettend simpel.
- Vertrek vanuit de ideale situatie, wat zou er dan moeten gebeuren.
- Maak het complexer, voeg er extra factoren aan toe (tijd, geld, personen).
- Bedenk hoe je bij dit probleem zoveel mogelijk kan bereiken met zo weinig mogelijk inspanning.
- Maak de opdracht crimineel: wat zou een misdadiger bedenken.
- Geef foute antwoorden.

Hoe werkt het?

Een voorbeeld is de vraagstelling “Op welke manieren zorg ik ervoor dat mensen minder auto gaan rijden?” De deviator kan dan zijn: “Geef foute antwoorden”. Dit leidt dan tot de volgende foute ideeën:

- overal gratis ‘witte’ auto’s neerzetten;
- rijbewijs vanaf veertien jaar;
- wegenbelasting afschaffen;
- bij elk huis een parkeerplaats.

De foute antwoorden gebruik je vervolgens als inspiratie voor toepasbare oplossingen:

- aantal auto’s beperken per gezin of per persoon of per straat;
- rijbewijs vanaf 22 jaar;
- jongeren onder de twintig jaar mogen alleen gebruik maken van een aantal gratis ‘witte’ auto’s.
- woonwijken bouwen zonder parkeerplaatsen.

Voor wie?

Deviators zijn gemakkelijke en laagdrempelige technieken, ook voor individueel gebruik. Ze zijn gemakkelijk uit te leggen. Het is een techniek die goed aansluit bij rationele denkers. Hij kan daarom ook als warming-up methode gebruikt worden aan het begin van een brainstorm.

Creatieve denktechniek 3: Analogisch denken

Analogisch denken is gebaseerd op de overeenkomsten tussen twee zaken. Met analogieën kun je op verschillende manieren werken om het creatieve denken te stimuleren. De analogie kan als metafoor dienen voor de eventuele oplossing. Of de onderdelen van de analogie zijn mogelijke oplossingsrichtingen.

Analogisch denken is mogelijk met diverse reeksen van onderwerpen. Het kan met dieren, sporten, sprookjesfiguren, kunstwerken, voertuigen, landschappen of andere reeksen die tot de verbeelding spreken. Deze manier van overeenkomsten zien en benutten leidde tot diverse uitvindingen, zoals:

- de wenteltrap in het kasteel van Blois door Da Vinci, geïnspireerd op schelpen van zeeslakken;
- de telefoon door Bell n.a.v. de vorm van het oor;
- klittenband n.a.v. de haakjes aan kleefkruid;
- de trekopening van een blikje n.a.v. een banaan.

Hoe werkt het?

Bij analogie-dieren noemt elke deelnemer een dier. Liefst een dier dat niets met de vraagstelling van de brainstorm te maken heeft. Zorg dat er in totaal een lijst van minstens vijftien dieren is. Schrijf de dieren op en kies dan een dier uit dat het verst verwijderd is van je probleem. Som van dit dier specifieke eigenschappen op, bijzondere dingen die dat dier kan en doet. Forceer jezelf om er minstens tien te vinden. Bekijk dan hoe de eigenschappen van dit dier inspiratie bieden om oplossingen voor je probleem te vinden.

Voor wie?

Deze techniek is erg laagdrempelig omdat je hem snel kunt toepassen, zelfs in grote groepen. Hij past bij veel verschillende vraagstukken en brengt plezier in de groep.